

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

Disp. XXII. De adoratione B. Virginis debita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

quoddam excellentissimæ fortitudinis, & charitatis eius, siue hoc dicatur aureola martyrij, siue aliquid eminentius illa, quod videtur proprius, ac verius dici. Quemadmodum etiam verisimile est, ob dignitatem matris Dei, & egregium pietatis opus, quod B. Virgo in Christo exercuit, habere ipsam singularem aliquem splendorem, ac decorem, qui perfectior sit, quam omnis aureola, qui tamen inter aureolas non connumeratur: sed perfectio quædam est altioris rationis.

Dotes Vir-
ginis corpo-
ris in calo-
rales.

Et ex his facile est intelligere, quid de gloria corporis Virginis sentiendum sit. Habent enim omnes illas dotes, quæ omnibus beatis communes sunt, tantoque excellentius, quanto perfectiori animæ beatitudine fruitur. Rursus ob singularem filij generationem, castissimam, atque purissimam, ex ultimo habere in corpore singularem aliquem, & admirabilem splendorem, vel aliquid aliud, quod sit veluti insigne Regiæ dignitatis, ac diuinæ maternitatis ac principatus, & dominij in omnes beatos, Bonau. in speculo B. Virginis. c. 6.

Bonau.

Singularem
in calo cho-
rum sub
Christe Vir-
go constituitur

Ex quibus omnibus tandem sequitur B. Virginem ita in omnibus excedere alios beatos, vt sub Christo ipsa sola specialem sedem, & singularem chorum in beatitudine constituat. In ordinibus enim Angelorum sanctorum nouem chori distinguuntur ministerijs, & operationibus distincti: sancti verò homines, vel sub illis ordinibus collocantur, vel certe in illis ordinantur, & constituuntur. Nam (vt Theologi docent in secundo d. nona) ad singulos ordines Angelorum aliqui homines assumuntur: at vero Beata Virgo, quoniam habuit superiorem dignitatem, quæ altioris est ordinis, & ministrorum statum excedit, ideo per se singularem chorum constituit. Et hoc modo dicitur ab Ecclesia exaltata (super omnes choros Angelorum, tanquam omnium domina, ac regina. De qua melius, quam de Esther verum est, quod scribitur Esther 2. Ducta est ad cubiculum regis, & habuit gratiam, & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diademata regni in capite eius.

Esther. 2.

DISPUTATIO XXII.

In tres Sectiones distributa.

De adoratione Beatæ Virginis.

Postquam de omnibus Deiparæ perfectionibus actum est, super est, vt de cultu, ac veneratione, quæ illam prosequi tenemur, sermonem instituamus. Hic autem cultus ad hoc præcipua capita reuocari potest. Alterum est honor, seu adoratio, de quo in disputatione præsentis. Alterum est oratio, de quo in sequenti dicemus. Quoniam verò de adoratione: tum in genere, tum de illa, quæ sanctis hominibus, & Angelis debetur, in priori tomo copiose satis disputatum est, ideo ea solum, quæ sunt Virginis propria, hoc loco adiungemus.

SECTIO I.

Virum Beata Virgo cultu religioso adoranda sit.

Collyridianis
hæresis.
Damas.
Epiphani.

Hæretici, qui sanctos homines adorandos negant, nullam Virginis exceptionem faciunt. Sed quoniam nihil speciale afferunt ad cultum Virginis euertendum, & quæ generalia sunt, prædicto loco satis sunt pertractata, eos missos faciamus. Alia hæresis extremè contraria fuit Collyridianorum, qui Virginem adorabant vt Deam, & illi sacrificia offerebant. Ita refert Damascen. libr. de hæresib. & Epiphani. hæres. 78. Ecclesia verò, & Catholica veritas media via incedit.

7. Synod.
Con. Trid.

Dicendum est ergo primo, Beatam Virginem esse adorandam. Est de fide ex supra dictis de Sanctis in communi. Nam si reliqui sunt adorandi, multo magis Beata Virgo. Vnde in septima Synodo Actione 4. 6. & 7. & in Tridentino Sessione 25. in decre-

to dereliquijs, & veneratione Sanctorum, primo loco docetur Deiparæ adoratio. Sanctorum testimonium ex citato loco peti possunt, & statim plura afferemus explicando rationem huius adorationis. Ex qua etiam constabit à priori ratione huius conclusionis. Contra quam nihil video, quod obijci possit nisi fortasse Epiphanius dicta hæres. 78. vbi negare videtur Virginem esse adorandam. Sed mens eius ex hæresi, quam impugnat, colligenda est; nomen ergo adorationis pro latria vsurpauit, vnde ibidem postea docet Beatam Virginem honore, ac veneratione prosequendam esse.

Obiis.

Epiphani.
Responsio.

Secundo, pie addi potest Beatam Virginem ab initio seculi, tam in Ecclesia triumphante, quam in militante aliquo modo adoratam esse. Explicatur, quia in primis S. Angeli, à principio suæ creationis Christum fide cognouerunt, & à principio beatitudinis eundem in Verbo intuiti sunt. Tum, quia fidei visio respondet. Tum etiam, quia ad eorum statum maximè spectabat suum caput, ac Regem agnoscere. De qua re in priori tomo. super q. 18. & 19. D. Thomæ plura attulimus, & in i. p. q. 57. & 62. fusius tradi solet. Hinc ergo verisimile est cognitam etiam fuisse à Sanctis Angelis ab initio Deiparam, vel communi conceptu, vt in statu viæ, credendo Deum ex femina sumpturum carnem, vel proprio, & particulari, vt in beatitudine intiendo feminam illam, ex qua Verbum incarnandum erat. Cum enim illa visio sit perfectissima, & clarissima, verisimile est, ita esse terminatam ad mysterium Incarnationis, vt clarè etiam visa sit ea, quæ futura erat mater Dei: præsertim quia etiam Beatæ Virginis cognitio multum ad eorum statum pertinebat, cum ipsa perpetuo futura esset eorum Domina, ac Regina. Item, quia incredibile est tam perfectum Dei opus, quale est Beata Virgo, non videri ab aliquo beato in Verbo. At si ab aliquo videtur, maximè à Sanctis Angelis. Quod si nunc ab eis videtur in Verbo, etiam ab initio visum est, quia visio beata non recipit mutationem, & augmentum. Et hoc indicauit D. Thomas sup. q. 30. art. 2. ad 3. si recte ponderetur solutio, & cum argumento conferatur. Et ex doctrina, quam ibi tradit, interpretari possumus nonnullos Patres, qui interdum significari videntur, Angelos non cognouisse matrem Dei, vt videlicet in Bernhardo homilia 1. in Missus est, & sermo. 4. & 5. de Assumptione, vbi Angelis

Adoratio
Virginis
perpetua.

D. Thom.

accommodat verba illa. *Quæ est ista, quæ progreditur?* quasi inquirentibus de persona sibi ignota: quod etiam habet Lau. Iustin. serm. de Annun. Tamen ex D. Thom. citato loco interpretamur hæc intelligenda esse de cognitione quoad omnes circumstantias, non vero quoad substantiam, & personam ipsam. Ex hoc ergo vterius concluditur, sicut Christus, vel fide creditus, vel clarè in Verbo visus statim adoratus est ab Angelis, quomodo multi interpretantur illud ad Hebræ. 1. *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli eius*, semel enim præceptus est adorari ab Angelis, cum primum illis per fidem propositus est, & iterum cum re ipsa fuit incarnatus. Sicigitur etiam Beatissima eius mater, cum primum sanctis Angelis est cognita, fuit ab eis adorata, cum ab eis sit cognita, vt Dei mater, ac Domina omnium, atque adeo, vel adoratione digna. Decet enim, (vt Damascenus inquit, orat. 1. de Natiuitate, Beatæ Mariæ. & 2. de Assumptione.) *Dei matrem ea quæ filij sunt, possidere, & ab omnibus adorari.*

Bernard.

Laur. Iust.

Rursus eodem ferè discursu explicari potest semper Virginem fuisse in Ecclesia ex hominibus constantem cognitam, & in veneratione habitam. Antè aduentum Christi, non quidem ab vniuersa plebe, quæ valde implicite, & confuse, ac imperfecte Christum cognoscebat, sed à Sapientibus, Patriarchis, ac Prophetis, à quibus & præcognita fuit, & prædicta, vt ex Hieronymo, Bernardo, & alijs Patribus in principio huius libri ostendimus: post Christum autem

Cultus Vir-
ginis in Ec-
clesia qua-
si, quamq;
antiquus.

August.
Dies festi in
honorem
Virginis di-
casi.

August.
And. Ieros.
Athana
Leo Papa
Conc. Tol. 12.

Niceph.
Paul. Diac.

Grego. Nys.
Chrysost.
Cyril. Alex.
Scrius.
Leo Papa.
Alb. Flac.

Conc. Mog.
Conc. Lug.

Conc. Basili.

Ioan. Cleon.
dagus.

Six. V. Pap.

Antonin.

autem aduentum, dum in vita mortali exiit, à fidelibus omnibus, qui illam cognoscebant, in summo honore est habita; vt ex antiquis historiis constat, & ex Epistolis Ignatii ad Ioannem Euangelistam. Postquam verò in cælum translata est, singulari cultu est ab vniuersa Christi Ecclesia celebrata. Cuius rei certam fidem faciunt: primò vniuersalis consensus, & traditio Ecclesiæ, cuius initium ignoratur, quod teste August. lib. 4. de Bap. ca. 24. certum indicium est huiusmodi traditionem vsque ad Apostolorum tempora esse reuocandam. Secundo ex antiquorum Patrum certis testimonijs, quæ partim in superioribus attulimus, agentes de dignitate, gratia, & gloria Beatæ Virginis, partim in sequentibus sectionibus afferemus. Tercio ex diebus festis, quos Deo in memoriam, & honorem Virginis Ecclesia dicauit. Cuiusmodi sunt, in primis festum Annuntiationis, in quo ante mille annos, conciones habuere Augustin. Andreas Ierosolymitan. & alij. Et multo antiquius esse constat ex Athana. de sanctissima Deipara, & ex Leone Papa, epistol. 4. capite 2. & ex Concilio Tolet. 12. cap. 1. quibus locis significatur festiuitatem hanc esse ab Apostolis institutam. Aliud festum est Purificationis Virginis, quod nonnulli existimantur tempore Iustiniani Imperatoris fuisse institutum ex Nicephor. libr. 17. hist. cap. 28. & Paulo Diaco. lib. 10. rerum Romanarum. Sed licet fortasse eo tempore fuerit speciali præcepto sancitum, seu renouatum: solennitatem autem ipsam antiquiorem fuisse, constat ex Gregorio Nyssen. Chrysostom. Cyril. Alexand. concionibus de Purificatione, quæ apud Surium leguntur. & ex Leone Papa, supr. Et de hoc videri possunt, quæ tradit Alb. Flaccus, libro de diuin. offic. de Purificatione. Tertium est festum Assumptionis, de quo in superioribus dictum est, & huius, ac præcedentis meminit Concilium Maguntiacum sub Carolo Magno, capit. 36. Conc. Lugdun. capit. 1. de consec. distin. 3. Quartum est festum Natiuitatis Virginis, de cuius antiquitate diximus sup. agentes de prima sanctificatione Virginis. His quatuor festiuitatibus, quæ celebriores & antiquiores sunt, additæ sunt aliæ in Ecclesia Roma. Quinta ergo est festiuitas S. Mariæ ad nives, ante mille ducentos annos, tempore Liberij Papæ instituta ob diuinam reuelationem, vt constat ex eius gestis, & ex antiquissima traditione, & ex insigni monumento, quod Romæ adhuc extat. Sexta est visitationis, quæ in Ecclesia Græca antiquior est, vt constat ex Græcorum Calendar. In Latina vero ab Urbano 6. ante ducentos annos fuit instituta: postea vero in Concilio Basiliensi confirmata, vt constat ex Sessione. 43. huius Concilij. Septima est Conceptionis eiusdem Virginis, de qua supra disputatio. 3. sectio. 5. late dictum est. Octaua est Præsentationis Beatæ Virginis in Templo, quæ ante multos annos in Ecclesia Latina inchoata est. Nam in constitutionibus Manuelis Imperatoris, quas in Latinum vertit Ioannes Cleonagius, quædam extat tit. de ferijs, constitut. 1. qua præcipitur hoc festum seruari, ac celebrari die 21. Nouemb. quæ constitutio facta est ante quadringentos quinquaginta annos tempore Cælestini secundij. Et quantuis non fuerit in vniuersali Ecclesia iam inde introducta: à multis tamen Ecclesijs celebrata est, præsertim in Hispania, actandem à Sixto Quinto vniuersali Ecclesiæ proposita. Vnde nunc rectè quadrat (quod ab Anton. par. 4. tit. 15. cap. 24. §. 3. animaduersum est) cum in Ecclesia octo sint solennitates Deo in solum ipsius cultum dicatæ, scilicet Trinitatis, Pentecostes, Natiuitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, & corporis Christi, tot esse vniuersales festiuitates in Virginis honorem eidem Deo consecratas. Quibus addi possunt singulares festiuitates Virginis, quæ in diuersis prouincijs celebrantur. Quales sunt in Hispania festum Expectationis Virginis, ante nongentos annos

institutum, vt ex Concilio decimo Toletano constat, & festum Descensionis eiusdem, quod in Ecclesia præsertim Toletana antiqua traditione colitur, & vtraque festiuitas à Gregorio decimo tertio nuper confirmata est. Tandem in vniuersa Ecclesia dies Sabbathi in peculiarem Virginis memoriam, & honorem destinatus est. Cuius rei certum initium reperire non potui: dicitur autem inchoata fuisse in Concilio Claramontano, sub Urbano II. ante quingentos annos, quod tamen Concilium nunc non extat.

Quartò principaliter testantur eandem traditionem antiquissima templa Deo in honorem Beatæ Virginis consecrata, quorum tam frequens est in historiis mentio, tamque euidentis experientia: cum maiorum traditione coniuncta, vt superuacaneum fit in eis numerandis immorari. Quod maximè illud confirmat, quia in huius cultus confirmationem magna, & frequentia miracula in huiusmodi templis Virgineis Deus operatur. Legantur, quæ eruditè congerit Canisius lib. 5. de B. Maria, capit. 23. 24. 25. & quæ cap. 22. refert de imaginibus Virginis, & veneratione earum eandem veritatem confirmare possunt. De qua re multa attigimus præcedenti tomo agentes de imaginum adoratione.

Ex quibus omnibus constat adorationem hanc, quæ Virgini debetur, & eique ab Ecclesia tribuitur, cultu Religiosum continere, quia & in Dei honorem redundat, & ad pietatem, & spirituale bonum animarum conducit. Quod maximè confirmant ea quæ de simili cultu religioso Sanctorum in genere diximus, & in sequentibus sectionibus amplius explicabitur.

SECTIO II.

Ob quam potissimam rationem Beata Virgo sit adoranda.

Expedita quæstione, an sit hæc adoratio, vt explicemus qualis, seu cuius rationis illa sit, oportet obiectum eius explicare. Et quoniam de materiali obiecto constat, cum de Beata Virgine sermo sit, solum superest, vt formalem rationem huius adorationis explicemus. Triplex enim potest ratio adorationis in Virgine intelligi.

Prima igitur ratio, propter quam potest Virgo adorari, extrinseca est, qualis in reliquis, vt in cruce, vel clauis Christi reperitur. Sicut enim crux, & Christum tetigit, & instrumentum fuit nostræ redemptionis, ita multo perfectius Beatissima Virgo, & Christum tetigit, & ad nostram redemptionem est cooperata. Hoc igitur modo adorabilis est Beata Virgo ratione extrinsecâ, id est, quatenus Christum tetigit, ita vt tota ratio huius adorationis sit Christus. Ita sentit D. Thom. sup. q. 25. art. 5. Vbi Caiet. id clarius exponit. Est tamen ex eisdem authoribus, & alijs Theologis in 3. di. 9. obseruandum, quanquam hæc ratio speculatiue considerata sufficiens sit, vt propter eam Virgo sit adorabilis: practicè tamen, scilicet in vsu non esse hoc modo adorandam, præsertim communi, ac publica Ecclesiæ adoratione, non quia hoc sit intrinsece malum, nam reuera non est. Nam si quis idoneus sit ad discernendas rationes adorationis, & cauendum omne periculum, & ad scandalum vitandum, nulla est in huiusmodi adoratione deordinatio, aut malitia. Sed tamen illius communis vsus vitandus dicitur. Primo, propter periculum, quod esse potest in adoranda creatura rationali propter diuinam excellentiam, licet extrinsece applicatam. Cum enim creatura rationalis per se sit capax absolutæ adorationis, propter aliquam intrinsecam excellentiam, fieri potest, vt homines, præsertim ignorantes, in errorem labantur diuinam illi tribuentes excellentiam. Propter quam causam supe-

Conc. Tol. X

Templa in
honorem
Virginis co-
secrata.

Lac.

Philip

Dam

Domi
Virgo
creat
conne
utur

Prima ratio
adorationis
Virginis.

D. Thom.
Caietan.

Rap

Ang

Bern
Pet.
7. Sy

superiori libr. diximus, neque hominem, ut est ad imaginem Dei, neque Sanctos, ut singulari modo sunt templa Dei, esse latria adorandos propter diuinam excellentiam. Secundo, quia maior honor personae adoratae est, quod propter intrinsecam, & propriam excellentiam colatur, quam propter intrinsecam habitudinem contactus, v. g. aut representationis: quia huiusmodi honor potius est testimoniū excellentiae illius personae, propter quam fit adoratio, quam eius in quam materialiter terminatur adoratio.

Secunda ratio adorantis in Virginis. Secundo adorari potest B. Virgo propter intrinsecam sanctitatem, quā habet: quod est per se notum ex his quae in genere de adoratione sanctorum dicta sunt Quia in B. Virgine est sanctitas eiusdem rationis, & maioris perfectionis, ut supra probatum est.

Tertia ratio adorantis in Virginis. Tertia ratio propter quam est adorabilis B. Virgo assignari potest dignitas matris Dei. Hoc sumo ex D. Thom. in 2. 2. q. 103. ar. 4. ad 2. & ita declaratur. Quia haec dignitas distincta est à dignitate gratiae & altioris quodammodo rationis, quam illa, ut in principio huius materiae ostendimus. Rursus non est extrinseca, sed propria, & intrinseca ipsius Virginis, siue in ea intelligatur esse physice, propter relationem realem ad Christum, quae est in Virgine, siue moraliter, ut eodem loco supra citato explicui, sicut dignitas Regis est in Rege, quod satis est ad absolutam, & propriam adorationem. Est ergo adorabilis Virgo propter hanc dignitatem, sicut ipsa dixit, Lucae 1. *Quia fecit mihi magna qui potens est.* Et quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: ut illi non incommode applicare possimus verba apostoli ad Philip. 2. *Humiliavit semetipsum propter quod & Deus exaltavit illam, & dedit illi nomen quod sub Deo est super omne nomen,* scilicet, nomen matris Dei, ut in hoc nomine omne genu flectatur congruenti, & accommodata adoratione. Ut enim supra ex Damasceno dicebamus orat. 2. de Assumptione Virginis, *Decet matrem ea quae filij sunt possidere, & ab omnibus rebus adorari.* Ex quibus verbis confirmatur, & magis explicatur hic titulus adorationis. Nam Beata Virgo eo quod mater Dei est, habet speciale quoddam ius, & dominium in omnes creaturas, sed vnicuique iure dominij debetur ab inferioribus adoratio: ergo. Maior patet ex sanctis Patribus, qui primo fundant hoc dominium in coniunctione, & affinitate inter Deum, & Virginem. Athanasius, sermo de sanctissima Deipara. *Quia ipse Rex est, & Dominus, mater quae eum genuit, & Regina, & Domina vere censetur.* Et infra quasi explicans, vel limitans hoc dominium dicit esse secundum sexum femininum, ac si deceret esse tale, quale esse solet in vxore, vel matre, propter coniunctionem ad Regem. Quamquam enim non solet habere supremum dominium: suam tamen potestatem impetrandi habet, & omnes illi, tanquam dominæ, ac superiori deferunt. Vnde Damascenus lib. 4. de fide, cap. 15. *Vere enim, inquit, rerum omnium conditrix domina effecta est, cum creatoris mater exiit.* Et August. ser. 35. de Sanctis, agens de hac matris dignitate, *Quid, inquit, dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixerō, minor laus sit quam dignitas tua meretur?* & infra, *Si dominam Angelorum vocitē, per omniatē esse probavi.* Et Rupert. li. 3. in Can. circa id Can. 4. *Veni coronaberis, ita (inquit) coronaberis, ut in caelis Regina sanctorum, & in terris Regina sis regnorum.* Et Ansel. de excellentia Virg. c. 8. *Deus eam cuncta secum creatura perenni iure dominaturam in throno gloriae suae collocavit.* Et eodem modo loquuntur Bern. ser. 1. de Assum. Petrus Dam. ser. 1. de Nati. Mariæ. Ac denique VII. Synodus, actione 4. citans Gregorium, eam specialiter vocat, *omnium Christianorum dominā* indicans alium titulum huius dominij, scilicet, quia ad nostram redemptionem singulari modo cooperata est. Sicut enim Christus eo quod nos redemit, speciali titulo Dominus est, ac Rex noster, ita & Beata Virgo propter singularem modum, quoad nostram

Fr. Suarez. tom. 2.

redemptionem concurrat, & substantiam suam ministrando, & illum pro nobis voluntarie offerendo, nostramque salutem singulariter desiderando, petendo, procurando. Propter quod mater etiam omnium hominum dicitur, ut inquit Rupert. lib. 13. in Ioan. *Quia nimirum, saluta omnium causam, tunc sine dolore peperit, quando Deum hominem factum de carne sua genuit. Et tunc magno dolore parturiebat, quando iuxta crucem eius stabat.* Ergo titulus hic maternitatis, ac dominij est sufficientissima adorationis ratio. In quo magna est differentia inter Virginem, & alios sanctos, quidquid Durand. dicat in 3. d. 9. q. 3.

Sed dicit aliquis hanc rationem adorationis non esse à prima distinctam, quia Beata Virgo non aliter effecta est mater Dei, quam concipiendo ipsum, contingendo, & in vtero suo portando. Respondeo esse magnam, & apertam differentiam, quia in prima ratione solum consideratur praecisa ratio contactus, vel representationis, quae, ut sic, non dicit moralem dignitatem propriam creaturae rationalis, sed solum habitudinem quandam, quae in rebus etiam inanimatis reperitur. Item illa prima ratio non requirit causalitatem aliquam nec propriam coniunctionem ad Christum & Deum: sed reperiri potest in qualibet alia persona quae Christum tetigisset. At vero in hac vltima ratione consideratur dignitas omnino propria creaturae rationalis, fundata in vera causalitate matris: & singulari ad Christum coniunctione: sunt ergo hi tituli valde diuersi.

Rursus tamen obijci potest, quia haec dignitas sic explicata, & praecise sumpta, non est sufficiens ratio absolutae adorationis. Nam si à gratia sanctificante separetur, non constituit personam per se adorabilem, ergo hic titulus separatus à secundo non est sufficiens ratio adorationis. Respondeo primo fieri non posse secundum potentiam ordinariam, & iuxta legem quasi connaturalem dignitati matris, quin dignitas gratiae coniuncta sit, & veluti consequatur dignitatem matris, ut in superioribus ostendi: & hoc satis est, ut haec matris dignitas per se, & vi sua intelligatur esse sufficiens ratio adorationis. Secundo admissio illo casu, dupliciter posset fingi: primo, ut ea persona, quamvis esset sine gratia, non tamen esset in peccato mortali, sed veluti in puris naturalibus adiuncta solum dignitate matris Dei, absque vlla alia gratia, vel beatitudine supernaturali, vel ordinatione, vel acceptatione ad illam: & in eo casu dico eam personam fore adorabilem propter dignitatem matris, quia est sufficiens ratio, & non esset impedita. Secundo potest fingi talis persona in statu peccati, & inimicitiae diuinæ, & in eo statu non posset adorari cultu saltem religioso, quia peccatum existens redderet illam indignam tali adoratione, & impediret rationem aliam propter personae indignitatem.

SECTIO III.

Cuius speciei & virtutis actus sit hac Virginis adoratio.

*E*xplicato formali obiecto huius adorationis, facile erit exponere, & cuius naturae sit, & ad quam virtutem pertineat. Primo enim de fide certum est, Beatam Virginem non posse adorari propria, ac perfecta latria. Haec enim soli Deo debetur propter excellentiam infinitam, & increatam, quam Virgini attribui idolatria esset, & hoc sensu Epi. & Damasc. damnant, ut haereticos Collyridianos, qui Virginem latria colebant, & eodem dixi Ambros. libro tertio de Spiritu sancto. cap. 12. adorationem Christi propriam non esse cum eius matre communicandam.

Sed contra, nam Ecclesia videtur hanc adorationem Virgini tribuere, dum eam vocat spem nostram

Rupert.

Durand.
Obiectio.

Respons.

Obiectio.

Respons.

Obiectio.

S

itram

August.

Bernard.
Ephrem.

Respons.

stram, matrem gratiæ, & similibus titulis eam honorat, ac si ipse esset author gratiæ, & salutis, quod pertinet ad cultum patriæ. Et similia reperiuntur in Sanctis Patribus, Aug. sermone secundo de Annunciatione, qui vocat eam *spem unicam peccatorum*. Similia habet Bernardin. sermone de Natiuitate Beate Mariæ, Ephrem oratione de laudib. Virginis ubi vocat, *gaudium, salutem, & pacem mundi*, & pleraque id genus in superioribus allata sunt. Respondetur in his omnibus non verba, sed verborum sensum esse attendendum. Quamquam enim etiam inter homines eodem verbo petamus à Rege, & ab amico Regis, vt nostri misceretur, vel nos adiuuet: tamen non idem respectu vtriusque significamus, neque idem ab vtroque postulamus: sed alterum vt faciat, alterum vero vt intercedat, rogamus. Sic igitur Ecclesia, & Patres loquuntur ad Virginem, quam etiam (vt supra vidimus) interdum vocant *reparatricem*, ac *mediatricem*, non immediate, & per se, sed per Christum, quia redemptorem nobis genuit, & apud illum plurimum valet, vt in disputatione sequenti latius dicemus. Quæ mens, & sensus Ecclesiæ tam est per se perspicuus, & omnibus notus, vt propterea Sancti nihil formident illis modis securissime loqui.

Secundo licet supra dixerimus Beatam Virginem publico, & communi culto non esse adorandam propter extrinsecam excellentiam Christi, seu propter contactum ad illum: tamen si ita aliquando ab aliquo adoretur, certum est illud adorationis genus ad religionem pertinere, atque dici posse secundariam patriam, quatenus ab eadem virtute patriæ proficiscitur, quamuis reuera sit actus distinctus ab adoratione patriæ propriæ, & simpliciter dicta. Quia illa adoratio, vt terminatur præcise ad Virginem, non est summa adoratio, neque absoluta, neque propter intrinsecam excellentiam increatam, sed est similis illi, qua reliquæ Christi adorantur. Quæ omnia constant ex dictis supra de reliquijs, est enim prorsus eadem ratio, itaque hæc conclusio iuxta ibi dicta explicanda est, & amplificanda.

Adoratio
hyperdulia
Virgini debita
ob sanctitatem
gratiæ,
quam habet

Tertio, si Beata Virgo propter sanctitatem gratiæ, & gloriæ adoretur, talis adoratio essentialiter eiusdem speciei est cum adoratione aliorum Sanctorum, & ab eadem virtute proficiscitur, quia excellentia, in qua nititur, eiusdem speciei est, & eodem modo essentiali Virginem perficit. Quamquam quia hæc dignitas excellentior est in Virgine, quam in alijs sanctis, adoratio etiam illi respondens perfectior in eadem specie, magisque illi debita est. Ad quam excellentiam explicandam Theologi hanc Virginis adorationem non simpliciter *duliam*, sed *hyperdulam* vocant: quæ vox excellentem *duliam* significat. Circa quam vocem solum obseruandum est, interdum solere vsurpari ad significandam omnem adorationem, quæ aliquo modo excedit communem *duliam*, & inferior est, quam perfecta patriæ, Et hoc modo non solum dicitur de adoratione fundata in sanctitate gratiæ, sed etiam de alijs, vt in superioribus dictum est, & in sequenti assertionem dicam. Alio autem modo, & magis proprio, vox *hyperdulia*, significat adorationem, quæ propter gratiam creatam datur, eminens tamen est, ac perfectissima in illa oratione, & hoc modo in præsentī sumitur: sed habet etiam hic vsus quandam latitudinem. Est enim in hoc genere quædam *hyperdulia* non simpliciter, sed respectu quorundam, quo modo sicut Ioannes Baptista, & Apostoli dicuntur habere excellentem gratiam, & gloriam, ita dici possunt adorari *hyperdulia*. Et ita loquitur Felicianus contra secundam confessionem Andeburgensem, articulo 2. quæst. 4. Alia vero est *hyperdulia* non respectu huius vel illius, sed simpliciter in tali genere, & hoc modo dicitur Beata Virgo adoranda *hyperdulia*, quia habet summam excellentiam gratiæ, quæ moraliter, & in vsu Ecclesiæ sit fundamentum, & ratio huius

Hyperdulia
quadruplex.

Felician.

A adorationis. Quod propterea dico, quia in Christo Domino est gratia creata, multo perfectior, quam in Virgine, propter quam posset excellentiori hyperdulia adorari, quam Beata Virgo, tamen hic modus adorationis in Christo non est vsitatus, quia in Christo est excellentior dignitas gratiæ vnionis.

Sed quæret aliquis in quo consistat hic excessus, seu maior perfectio hyperduliæ ultra communem *duliam*. Quia neque externi actus sunt diuersi, vt per se constat, neque interni, cum dictum sit actus voluntatis eiusdem rationis esse, nec per se possint in intentione differre, quia interdum inferior sanctus potest intensiori affectu coli, quam Beata Virgo. Respondetur primum esse differentiam in estimatione, à qua hæc adoratio procedit, quæ de Virgine altior est, & excellentior. Secundo in actibus voluntatis potest assignari differentia non intentionis (hæc enim est impertinens, vt recte argumentum probat) sed veluti obiectiua, & appretiativa, quatenus aliquis vult, & maiora honoris signa Virgini exhibere, & (quantum in se est) honorem Virginis aliorum honori præferre, ita vt si necessarium esset alterutrum prætermittere, potius aliorum sanctorum, quam Virginis cultum omitteret. Tertio hinc potest assignari differentia in actibus externis, possunt enim aliqui destinari ad singularem Virginis excellentiam significandam, qui alijs sanctis accommodari non possunt, vt in verborum vsu conspicitur, & alias actiones facile accommodari potest.

Quarto adoratio illa, quæ tribuitur Virgini propter specialem matris Dei dignitatem, quamuis lato modo supra exposito *hyperdulia* vocetur: videtur tamen esse diuersæ naturæ, ac speciei à *dulia*, seu *hyperdulia*, quæ in dignitate gratiæ fundatur, & præcedenti assertionem explicata est. Hæc videtur esse sententia D. Thomæ 2. 2. quæstio. 103. articulo. 4. ad 2. Vbi dicit, *hyperdulam*, quæ debetur Virgini propter affinitatem ad Deum, esse potissimam speciem *duliæ* communiter sumptæ. Vbi Caietan. aduertit Virginem habere consanguinitatem cum Christo, vt Deo: & ideo illi deberi specialem adorationem, quia propria, inquit, operatione attingit fines diuinitatis, id est, quia concepit, peperit, ac nutriuit Deum. Ratione probatur, quia dignitas in qua fundatur hæc adoratio, est specie distincta à dignitate gratiæ habitualis, & ad alium ordinem spectat, scilicet ad ordinem vnionis hypostaticæ, ergo adoratio in illa fundata est diuersæ rationis, quia habet obiectum formale diuersum. Dices: ergo adoratio sancti Petri propter dignitatem Episcopalem, vel sancti Ioannis propter dignitatem præcuroris, erit etiam diuersæ speciei ab adoratione propter sanctitatem. Respondetur non esse eandem rationem: tum, quia hæc non sunt dignitates, quæ præcise sumptæ sint sufficiens ratio religiosi cultus, de quo nunc loquimur, sed sunt ministeria quædam, quæ coniuncta cum gratia conferre possunt ad maiorem quandam honorem, & venerationem. Tum etiam, quia illa omnia ministeria immediate ordinantur ad gratiam sanctificantem, & ita in eodem ordine constituntur, ac propterea tota illa adoratio ad *duliam* pertinet: dignitas autem matris Dei in vtroque excellent.

Sed quæres, an hæc adoratio sit perfectior altera, quæ in gratia fundatur. Nam dignitas gratiæ (vt supra vidimus) multis excellentior videtur, quam dignitas matris Dei præcise considerata, ergo etiam adoratio in ea fundata erit perfectior, quia licet altera videatur ad altiores ordinem pertinere, quia aliquo modo respicit hypostaticam vnionem: tamen fieri potest, vt supremum inferioris ordinis excedat infimum superioris. In contrarium vero est, quia dignitas matris considerando omnia, quæ formaliter, & in virtute, vel quasi in radice includit, ex-

Dubium 1.

Respons.

Qualis Virgini debetur adoratio ob dignitatem matris Dei.

Caietan.

Obiectio.

Respons.

Respons.

exce-

excellenter est (vt supra ostendimus) ergo etiam adoratio, quæ in illa nititur, perfectior est. Et confirmatur, nam propter hanc causam Ecclesia potissimum veneratur Virginem, & matrem Dei, & hanc rationem maxime prædicat, & omnibus præponit, ergo intelligit ob hanc causam illi deberi potissimum cultum. Adde hanc dignitatem matris requirere gratiam tanquam congruentem, & veluti connaturalem dispositionem, & ideo illa vna adoratione, qua adoratur mater Dei, vt sic, etiam coadoratur eius sanctitas, & omnis eius perfectio sub altiori quadam ratione, quatenus scilicet omnia manent ex maternitate Dei, & ad illam ordinantur. Et hic videtur perfectissimus modus adorationis Virginis, & maxime proprius, & accommodatus dignitati eius.

Dubium 3. Vltimo inquiri potest à quo habitu oriatur hæc adoratio. Ad quod tribus modis responderi potest. **B** Primo, vt oriatur à virtute dulciæ, à quo oritur adoratio aliorum Sanctorum, quia hæc virtus inclinatur ad honorandam personam creatam, propter quam cunque dignitatem creatam supernaturalem, vel supernaturali regulæ conformem. Sed hic modus non videtur admodum probabilis, neque consentaneus ijs quæ dicta sunt. Quia ratio formalis huius adorationis est valde diuersa, & licet sit supernaturalis tamen est in diuerso ordine, & constituit actum valde diuersum, non ergo est cur dicamus habitum esse eundem. Secundo ergo dicitur proficisci ab eodem habitu Religionis, à quo oritur Dei, & Christi adoratio. Primo, quia licet hæc dignitas matris creata sit: tamen respicit excellentiam increatam, & inde sumit valorem suum, quod videtur sufficere ad vnitatem habitus. Vnde in humanis idem habitus, qui inclinatur ad honorandum Regem, inclinatur etiam ad honorandum matrem Regis vt sic. Videntur enim hæc esse quasi correlatiua, & ideo consequentiam quandam inter se habere, quæ satis est, vt in eodem habitu, seu principio radicentur. Et hoc spectare videtur, quod sepe Patres dicunt, totum honorem matris ad filium referri. Tandem, quia hæc dignitas (vt dixi) pertinet ad ordinem vnionis hypostaticæ, ergo adoratio, quæ in illa nititur, pertinet ad illam virtutem, quæ vnionem hypostaticam veneratur. Sicut enim dulcia, quæ respicit gratiam creatam, completitur omnia quæ sunt illius ordinis, ita religio, quæ respicit excellentiam increatam, & consequenter gratiam vnionis, comprehendit omnia, quæ in eodem sunt ordine. Hic dicendi modus videtur satis probabilis.

Responsio Tercio vero dici posset hoc genus adorationis constituitur propriam virtutem, & habitum distinctum à cæteris, quia fundatur in singulari quadam dignitate propria, & intrinseca creaturæ. Quod satis esse videtur, vt distinguatur à virtute religionis, vt significare visus est D. Tho. in citato loco ex 2. 2. reuocans hanc adorationem potius ad dulciam in communi, quam ad religionem. Quia licet vltimate totus hic honor matris, cedat in honorem filij: proxima tamē & immediata ratio eius diuersa est, & non consideratur vt respectiua, sed vt absolute constituit hanc personam excellentem, & veneratione dignam: cum vero hæc dignitas singularis sit inter omnes creaturas, mirum non est, quod singularem, ac propriam virtutem requirat. Quapropter hic etiam dicendi modus probabilis censendus est. Quid autem simpliciter verius sit, alijs iudicandum relinquo.

DISPUTATIO XXIII.

In sex Sectiones distributa.

De Beate Virginis intercessionem, atque inuocationem.

Ateria huius disputationis reliquis Sanctis communis est. Et quoniam de illa nihil in superioribus diximus, non omnino generalia principia prætermittimus, præsertim cum hæretici, qui

A hanc Virginis intercessionem destinantur, nihil singulare afferant quod in reliquos Sanctos maiori ratione non conueniat. Curabimus tamen in ea præsertim incumbere, quæ Beate Virgini sunt propria. Quoniam vero inuocatio intercessionem supponit (si enim Beata Virgo pro nobis non intercederet, superuacanea esset eius inuocatio) idcirco prius de illius intercessionem, ac deinde de inuocatione disseremus.

SECTIO I.

Vtrum Beata Virgo ante statum beatitudinis fuerit aliquo modo nostræ salutis causa.

Non defuerunt hæretici, qui dicerent Beatam Virginem esse præcipuam salutis nostræ causam, vel per modum efficientiæ, vel per modum meriti, & redemptionis. In quem errorem videntur incidisse hæretici, quos refert Epiphanius, hæc. 78. & 79. Et eandem Ecclesiæ Catholicæ tribuunt huius temporis hæretici. Quoniam Catholici Virginem oramus, vt nostri misereatur, eamque nuncupamus matrem gratiæ, & misericordiæ, reparatricem sæculi, & mediatricem generis humani. Addunt etiam nos dicere Virginem, non tantum orare Christum, sed etiam ei imperare. Hic tamen error nullum habet fundamentum. Quod vero sit falsa calumnia, quam Nouatores imponunt Catholicis, ex dicendis constabit.

C Dicendum ergo est primo Beatam Virginem non fuisse per modum causæ efficientis propriam, aut principalem causam nostræ salutis. Hæc conclusio est certissima, & in primis si intelligatur de causa prima, vel etiam de causa principali, ac per se nostræ salutis, est certa de fide. Quia Beata Virgo, nec Deus est, vt sit causa prima alicuius effectus, nec virtutem habet iustificandi, aut dandi gratiam, vel gloriam: cum etiam hoc sit proprium solius Dei, iuxta illud Psalm. 83. gratiam & gloriam dabit Dominus. Vbi nomine gratiæ, omne supernaturale donum comprehenditur, iuxta illud Iacobi primo. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desorsum est descendens à patre luminum. Quod si hæc conclusio intelligatur de causa efficiente quacunque ratione, vel principali, vel instrumentali, non est expresse de fide. Quia neque est expressa in Scriptura, neque tradita, aut definita ab Ecclesia, neque ex principiis fidei euidenter colligitur: tamen est certa, ita vt oppositum asserere, plus sit quam temerarium. Quia est præter omnium Theologorum doctrinam, & sine fundamento. Neque enim Beata Virgo habet de se hanc efficientiam instrumentariam, neque vlla probabili autoritate, vel ratione dici potest, Deum illam eleuare ad huiusmodi actionem: quin potius solam Christi humanitatem sentit Ecclesia esse instrumentum Deo coniunctum ad efficiendam gratiam: sacramenta vero esse instrumenta ipsius humanitatis. Quod autem Beata Virgo sit etiam instrumentum Christi inauditum est, alias etiam posset dici esse instrumentum ad consecrandum (quod esset hæreticum) nullo igitur modo est causa efficiens gratiæ, præsertim si ex lege ordinaria, ac regulariter loquamur. Nam si quis dicat per modum miraculi interdum assumptam fuisse, vt instrumentum ad alicuius sanctificationem, verbigratia, Ioannis Baptistæ, vel alterius, id esset quidem incertum: non tamen aliqua censura dignum.

Vnde vltius, si eadem conclusio generalius intelligatur de omnibus beneficiis, non solum supernaturalibus, sed etiam naturalibus, vt sunt salus corporis, bona temporalia, &c. proportionem seruata eandem habet veritatem. Quia Beata Virgo, nec causa prima potest esse horum bonorum, nec causa secunda principalis, nec ordinarie potest illa efficere, etiam instrumentaliter: nili per modum miraculi,

S 2 quando

Epiphanius

Virgo non fuit proprie causa nostræ salutis.

Psalm. 83.

Iacobi 1.

D. Thom.